

פרוטוקול מס' 47

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג', כ"ז בחשוון חשל"ה - 12.11.74, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
ח. אבו-רביע
י. בארי
מ. גז
א. גיבלבר
מ. דרובלס
ל. דיציאן
ת. זיאד
מ. חריש
מ. ידיד
א. נמיר
ב.צ. קשת
פ. שינמן
ח. שמעוני

מוזמנים:
מ. חזני - שר הסעד
מ.א. קורץ - מנכ"ל משרד הסעד
א. לנגרמן - המשנה למנכ"ל משרד הסעד
מ. שיפמן - סמנכ"ל משרד הסעד
א. הופמן - דובר משרד הסעד

מ"מ מזכירת הוועדה: ר. זודקוביץ.

רשמה: צ. ספרן

סדר היום: סקירת שר הסעד על מדיניות משרדו.

245

(נתקבל) יום 18.11.74

הי"ר ח. גרוסמן: אני פותחת את הישיבה.

סקירת שר הסעד על מדיניות משרדו

אני מברכת את שר הסעד החדש והמוכר לנו גם בתפקיד זה. אני זוכרת לו חסד העבר על שיתוף הפעולה היפה שהיה בין משרדו והוועדה ועל ההבנה ששרה במשרד בתקופת כהונתו למגמות הוועדה.

שר-הסעד ס. חזני: אני מודה על דברי הברכה ומניע תקווה, אפילו בטחון, שכבעבר כן גם בעתיד יהיה בינינו שיתוף פעולה מלא ועזרה הדדית.

מצאתי לנכון לדווח לכם על רעיונותי ורעיונות חברי בקשר לשאלות שהוצגו לנו ממוצאי שבת, על הצעדים הטעשיים לקשר לאותן בעיות שעלו ועוד תעלינה, וכן למסור רעיונות כלליים לגבי מדיניות המשרד לטווח קצר וארוך.

פורסם בדברים, וגם ישירות על ידי ראש הממשלה, שר האוצר והשרים הנוגעים בדבר, שעם ההחלטה על הפיחות החליטה הממשלה על מתן פיצוי נאות למעוטי יכולת. אינני יודע מהו פיצוי נאות - זה סונח שיכול להתפרש לכיוונים שונים - ואני גורס פיצוי מלא. מיד עם ההחלטה בממשלה הועלתה הבעיה שהחלשים ביותר - נתמכי הסעד, מקבלי הטבה סוציאלית מתקציב הסעד באמצעות הביטוח הלאומי, זקנים ושארים - בניגוד לחזקים, יצטרכו כבר מחר להוציא יותר ממה שהוציאו אתמול ואין בידיהם הסכונות כדי לעבור את התקופה עד ראשית ינואר, שאז תינתן תוספת יוקר. כתוצאה מכך סוכם על מקדמה לנתמכי סעד, למקבלי קיצבת זיקנה ושארים, לאלה שאין להם הכנסה אחרת מלבד קיצבת הביטוח הלאומי. המקדמה היא בשיעור של 100 לירות למשפחה בת 4 נפשות.

ב.צ. קשת: האם זה פיצוי נאות?

שר-הסעד ס. חזני: זה בוודאי לא פיצוי מלא, אינני יודע אפילו אם זה פיצוי נאות.

ס. יריד: זה פיצוי שרחוק מלהיות נאות.

שר-הסעד ס. חזני: כדי להגיע לפיצוי מלא צריך לעשות חשבון מדויק בכמה יתבטא הייקור, צריך לראות מה התגובות של הימים הקרובים, וכל זה מצריך כשבועיים.

כרגיל אנחנו משלמים את התמיכות ב-21 בחודש כך שכבר בנובמבר יקבלו נתמכי הסעד את המקדמה עם מיכסת התמיכה הרגילה לחודש זה. בינתיים התחילה ועדה משותפת להסתדרות, לביטוח הלאומי, לאוצר ולמשרד הסעד לעבוד על התחשיב המדויק של ההתייקרות והסכום שיוסכם עליו ישולם מיום כניסת הפיחות לתוקפו בניכוי המקדמה שניתנה. את המקדמה יקבלו - לפי הנתונים מאוקטובר 1974 - 25,218 משפחות, שהן 94,561 נפש.

אני חוזר וסדגיש: נתבע - ואני מקווה שנענה - שאתן משפחות עליהן אנחנו מדברים יקבלו את מלוא הפיצוי. מה פירוש הדבר? כרגיל, כאשר סוד המחיה עולה בכך וכך אחוזים, מגדילים את התמיכות השונות באותו שיעור אחוזים. אם הסטטיסטיקאים אומרים שההתייקרות הנובעת מן הפיחות - באותם הימים שבין ה-10 בנובמבר ו-1 בינואר - תהיה בסדר גודל של 3%-4%, יכולה לבוא הצעה להוסיף לתמיכות 3%-4% ולא עוד. אינני סוכן להיכנס לסטטיסטיקה, אני אומר: אנחנו יודעים - ויש לנו פירוט פחות או יותר מדויק - מה היה מל הצריכה וסל המזונות של אותה משפחה לפני הפיחות ואנחנו נדע מה יהיה מל הצריכה שלה וסל המזונות לאחר הפיחות.

י. נאדי: זה לא רק הפיחות. ביטלו גם את הסובסידיות.

הי"ר ח. גרוסמן: השר מתייחס לעליית המחירים, הכוללת גם הורדת סובסידיות וגם פיחות.

שר-הסעד ס. חזני: אינני רוצה לדעת מה אחוזי ההתייקרות לפי הסטטיסטיקה, אלא בכמה לירות התייקר סל הצריכה של המשפחה, וכבר ידוע לנו בכמה עולה הפיחות למשפחה כזאת, אם כי אינני רוצה להציג זאת עדיין על השולחן.

זה בוודאי לא 3%.

ב.צ. קשת:

בוודאי לא 25 לירות לנפש.

שר-הסעד ס. חזני:

בינואר, כאמור, תינתן תוספת יוקר. גם אם היא תשולם כולה או תעוקר בחלקה, יצטרכו המשפחות מעוטות היכולת לקבל הגדלה, כפי שהיה מקובל עד עכשיו. כמו כן יצטרכו לעדכן את תוספת היוקר לגבי משפחות אלה כל חודש או חודשיים ולא לתת להן להמתין עד יולי הבא, בהתחשב בכך שתוספת היוקר משתלמת בינואר וביולי.

בהקשר זה אני רוצה להעלות בפניכם בעיה המטרידה אותי ואת חברי והמחייבת תיקון: גם תמול שלשום היינו מודעים לנושא של שכר מינימום, אבל עכשיו, עם ההתייקרות, עולה וצף נושא זה ביתר תוקף. המצב-כרגע הוא כזה - לפני הפיחות אבל עם תוספת של 100 לירות למשפחה בת ארבע נפשות - שלמשפחת נתמכי סעד יש הכנסה דומה, כמעט עד ללירה האחרונה, להכנסתה של משפחה המתפרנסת ומקבלת שכר מינימום. שכר המינימום כיום הוא 685 לירות; בתוספת 100 לירות קיצבת ילדי עובדים מגיע הסכום ל-785 לירות; אם מוסיפים לכך פיצוי משוער כמקדמה של 25 לירות עבור שני ילדים, מגיעים לסכום של 810 לירות. משפחת נתמכי סעד שאיננה עובדת - עם המקדמה של 100 לירות שניתנת עכשיו - מקבלת גם כן 811 לירות.

בידי נתונים אחרונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המוכיחים כי הטענה, שאנחנו תמיד דוחים אותה, שבגלל שיעור מיכסת הסעד לא יוצא אדם לעבודה, היא טענה מופרכת מיסודה. יש בוודאי ברחבי הארץ מקרים חריגים כאלה מתוך אוכלוסייה של 25,000 משפחות, אבל הדוב המכריע, כ-98%, מעניפים לעבוד, אם הם יכולים, ולא לקבל תמיכת סעד.

ראינו זאת בתקופת הסיתון.

היו"ר ח. גרוסמן:

נכון, ולא צריך להוציא לעז על אזרחי ישראל, לעז המעטיק לא רק את תסכול האזרחים אלא גם

שר-הסעד ס. חזני:

את תסכול העובדים הסוציאליים.

בידי רשימה של התפלגות הנתמכים לפי מספר הנפשות במשפחה בשנת 1973: 1 נפש - 10,005 נתמכים; 2 נפשות - 4,528 נתמכים; 3 נפשות - 2,302 נתמכים; 4 נפשות - 2,349 נתמכים; 5 נפשות - 2,360 נתמכים; 6 נפשות - 2,131 נתמכים; 7 נפשות - 1,896 נתמכים; 8 נפשות - 1,574 נתמכים; 9 נפשות - 1,333 נתמכים; 10 נפשות - 1,084 נתמכים; 11 נפשות - 623 נתמכים; 12 נפשות ומעלה - 779 נתמכים; לא ידוע - 804 נתמכים. סך הכל - 32,168 משפחות נתמכים, שקיבלו תמיכה ב-1973.

באוקטובר 1974 אנחנו מוצאים 25,000 משפחות שמקבלות תמיכה. כלומר, ירידה ב-7,000 משפחות, שהיא ירידה ב-22%.

למרות גידול האוכלוסייה?

ב.צ. קשת:

למרות גידול האוכלוסייה ירדו משולחן הסעד 7,000 משפחות. למעשה ירדו יותר משפחות, אך נכנסו גם משפחות חדשות. ירידה זו במספר המשפחות מוכיחה כי ברגע שאדם יכול להיכנס לעבודה, הוא נכנס לעבודה. היא גם מוכיחה שקיים בדרך כלל מערב בלשכה.

שר-הסעד ס. חזני:

האם על 32,000 המשפחות מתייחסות גם משפחות שקיבלו תמיכה חד-פעמית של הסעד?

ב.צ. קשת:

יש לנו שני סעיפים מרכזיים: סעיף אחד - תמיכות קיום בסיסיות; סעיף שני - צרכים מיוחדים ועזרה אחרת. אין הנתונים האלה מתייחסים לסעיף של צרכים ועזרה אחרת. מדובר באנשים שמקור הקיום שלהם נחסם, בין אם לתקופה ארוכה או קצרה, ואין להם קיום.

ס. שיפמן:

מדובר על תמיכה קבועה לקיום ולא על הטבות אחרות.

שר-הסעד ס. חזני:

שר-הסעד ס. חזני:

יוצא שהשוויון בין שכר המינימום ותמיכת הסעד אינו מגדל, כפי שרגילים לומר, פרזיטים. המספרים סוכיחים את ההיפך מזה. אלא מה? בגלל שוויון זה אנחנו חייבים לתת תמיכה משלימה לאלה שעובדים והכנסתם אינה עולה על שכר המינימום. יוצא שבמידה ומינסת התמיכה תעלה - והיא תעלה חזק עקב ההתייקרות, הפיחות ותוספת היוקר הרגילה - יגדל גם מספר אלה שיזדקקו להשלמה, וזה לא טוב, כי אדם עובד צריך שיתפרנס משכר עבודתו ולא מהשלמת הסעד. אמרנו שבשני המקרים - גם במקרה של נתמכי סעד וגם במקרה של שכר מינימום - מתקיימת משפחה בת 4 נפשות מסכום של 811 לירות. כדי לקיים תמריץ לעבודה, הכלל הוא שמנכים משכרו של העובד, לטובתו, 50% משיעור מינסת התמיכה ליחיד. כלומר, אם מינסת התמיכה ליחיד היא 310 לירות ואותו אדם עובד וחי משכר מינימום בלבד פלוס מקדמה, אנחנו רואים אותו לא כמי שמשתכר 685 לירות, אלא כמי שמשתכר 685 לירות מינוס 155 לירות, שזו סחצית התמיכה ליחיד, ואז עליו לקבל השלמה מספרד הסעד. בה במידה שהתמיכה ליחיד תגדל ושכר המינימום יעמוד בעינו, יחסר לאותו אדם סכום יותר גדול, שנצטרך להשלים אותו מתמיכת הסעד, ומספר גדול יותר של אנשים יזדקקו להשלמת התמיכה. זה מצב שאי אפשר להשלים אותו, ולא בגלל זה שאין תמריץ לעבודה, אלא בגלל העקרון, שאדם עובד צריך לקבל את הבסיס לקיומו ולא לשלוח אותו ללשכת הסעד בגלל 150 לירות.

א. גיבלבר: מה מספר מקבלי ההשלמה?

שר-הסעד ס. חזני: חצי ממקבלי התמיכה מקבלים תמיכה מלאה; חצי - תמיכה משלימה, אבל בסוג זה של תמיכה משלימה יש דרגות שונות.

היו"ר ח. גרוסמן: מן הסטטיסטיקה הדשמית נוכחתי לדעת שבין אלה המקבלים השלמה בדרגות שונות 60% הם שכירים.

שר-הסעד ס. חזני: בוודאי.

מה המסקנה מכל מה שאמרתי? יש להעלות את שכר המינימום גם במצב של היום.

א. נמיר: האם יש הערכה כספית בכמה מדובר?

שר-הסעד ס. חזני: הסקר האחרון של התפלגות הכנסות שכירים מראה שהכנסתם של כ-5% מן השכירים היא בגובה שכר המינימום. ישנה גם חלוקה לפי המקצועות - באילו מקצועות עובדים בשכר מינימום, והגורם הדומיננטי המעסיק בשכר מינימום הם שירותי הארחה. גם בענפי תעשיית השימורים.

שר-הסעד ס. חזני: וזה אומר: ילדים העובדים בבתי-סלון, מסעדות ובתי-קפה; נערות העובדות במפעלי שימורים.

א. גיבלבר: ומה על טכסטיל?

שר-הסעד ס. חזני: בטכסטיל לא.

יש להניח שאותם נערים או נערות העובדים בשירותי הארחה ובשימורים מהווים מפרנס נוסף במשפחה, אבל אם ניקח את אלה שמקבלים שכר מינימום והם המפרנסים היחידים במשפחה. נגיע - וזאת בהערכה מאד כוללנית - למכסימום 2% מכלל השכירים. הווה אומר, כמה אלפים בלבד.

היכן הם מועסקים בשכר מינימום? בעיקר בשירותים במשרדי הממשלה, בסוכנות, בדשירות המקומיות. כלומר, הם ניזונים בעיקר מכספי מוסדות ציבוריים, מהממשלה. פוט לבחנה מאות העובדים במספרד המדעי, בשירותי בית-ואלה גם כן; בדרך כלל, אינם ראשי-משפחה - הממשלה לא חשוב כיצד היא מוציאה את הכסף, אם דרך תמיכת הסעד או אם דרך העלאת שכר המינימום. מבחינת קובת המדינה אין זה משנה, אבל מבחינה עקרונית הדבר יותר מכובד שאותו אדם יקבל את הכספים בדרך של תרומה על עבודתו כאשר בדרך של השלמה על ידי מספרד הסעד. וכבר אינני מדבר על הצד המינהלי

שר-הסעד מ. חזני:

של משרד הסעד, שצריך לעשות חשבונות עם כמה אלפי אנשים, במקום שעובדי הלשכה יתפנו לדברים אחרים הלוהצים עליהם.

הגעתי איפוא למסקנה הברורה, ואני מבקש את חמיכתכם, שגם במצב הנחון של קיצוצים וחיפוש דרך לא להגדיל את עלות הייצור והשירותים, ודווקא במצב זה, יש להעלות את שכר המינימום באינס עשרות לירות.

בממשלה זה נכון, אבל גם בייצור?

א. גיבלבר:

שר-הסעד מ. חזני:

ראיתי את הנתונים רק הבוקר ועדיין לא גיבשתי מחשבה איך לעשות זאת. אבל בדגע שנצליח לאחר איפה עובד ראש המשפחה בשכר מינימום - ואינני מדבר על מפרנס שני - נוכל להוסיף לו. מדובר ב-2%-1%, שרובם עובדים בשירותים הניזונים מקופת המדינה: שירותי נקיון, גינון, חצרנות, וכיוצא באלה עבודות במגסדות ציבוריים.

א. גיבלבר:

במידה שיש עובדים בהארכה או בשימורים, הרי ששם העלאת השכר בסולם מסויים קשורה בענף, ביכולת שלו, וזה עניין לוויכוח בין האיגוד המקצועי ונוחתי העבודה. זה לא תלוי בנו. לו היה מתפרסם שכל מי שעובד בייצור מקבל מעבר לשכר המינימום זה דבר אחר.

שר-הסעד מ. חזני:

לפי החחושה שלי בייצור עובד המפרנס השני ואולי השלישי.

היו"ר ח. גרוסמן:

זה לא מוכרח להיות כך. יש גם נשים אלמנות, יש גם אחוז מסויים שהוא מפרנס ראשון.

מ. שיפמן:

כשם שהיום מעסיק משלם לשכיר עבוד ילד ראשון ושני ומקבל מן הביטוח הלאומי את החטלום, כך נקבע שאם מפרנס ראשי במשפחה עובד לפי 600 לירות, הוא יכול לקבל פיצוי מן הביטוח הלאומי לפי סכום שייקבע, ואז זה לא צריך לחול על המפרנס השני. מבחינת טכניקה אפשר למצוא דרכים.

שר-הסעד מ. חזני:

מבחינת קופת המדינה לא חשוב כיצד היא משלמת, ויותר מכובד שהחטלום לא יהיה באמצעות משרד הסעד. יש אנשים החושבים שאנחנו רוצים להרחיב את האימפריה, אבל אני הייתי מעוניין לצמצם אותה.

במערכת זו של ההתייכויות כתוצאה מן הפיחות ועליית חוספת היוקר אנחנו עומדים בפני בעיית המוסדות שברשותו של משרד הסעד - חוסים, מפגרים, שיצטרכו לשלם מ-10 בטבמבר יותר מאשר ב-9 בו, וכמו כן בעיית הילדים המוחזקים על ידי ארגוני הנשים - 11 אלף ילד - במעונות יום ומספר דומה של ילדים המוחזקים במוסדות פנימייתיים חיצוניים ומשפחות אומנה. ארגוני הנשים, משפחות אומנה, מוסדות עליית הנוער שאליהם אנחנו שולחים נערים ונערות אינם יכולים לעמוד בתעדיף של אחמול ומוכרחים להעלות אותו בהתאם למידת ההתייכויות, וזאת בעיה שנצטרך לענות עליה תוך השבועות הקרובים ביותר. אמנם משרד הסעד, ארגוני הנשים ומשפחות אומנות אינם נמצאים במצבה של משפחה נחמכת שאינה יכולה לעבור אח חודש נובמבר, אך יותר מזה גם הם לא יוכלו לעבור.

קיימת במשפחות הבעיה של הילד הראשון והשני. עוסקים בזה, הבעיה בכך את דעתי ואני מקווה שכן יהיה, אך לא נעסוק בזה עכשיו. בקשר לכך מצוני רק להעיר: ההנחה היא שהחלשים ביותר, זקנים, נחמכי סעד, יקבלו את מלוא הפיצוי, אבל צריך לזכור שמשפחה ברמת שכר נמוכה, אפילו מעל ומעבר לשכר המינימום וכן עצמאי עם שני ילדים, מצבם קשה מאד, לא כל שכן כשעולה מספר הילדים. כדי להגדיל להם באורח משמעותי את קיצבת ממ"י, מבלי שתינתן בכך מתנה גם למשפחות חזקות, צריך לבצע את החלטת הממשלה על חיוב ממ"י במס הכנסה. גם אלה שבעשירון השלישי-רביעי-חמישי יקבלו חמיכה מלאה, אך זה ילך ויפחת כלפי העשירונים הגבוהים.

היו"ר ח. גרוסמן:

גם העשירון השני יקבל?

שר-הסעד מ. חזני:

אי אפשר להציע חמיכה סלקטיבית לילדים, היא צריכה להיות אוניברסלית. ואם יחננו באופן משמעותי לילד הראשון והשני, ישאר משהו גם בעשירון העליון.

ש-הסעד מ. חזני:

יחד עם זאת אני לא צריך לתת מחנה לעשירונים העליונים, שאם לא כן אני מרחיב את הפער, כל אחד מאיתנו חייב לדאוג שהבר זה יופעל על ידי ועדת הכספים.

הערה נוספת: גם בשטחים, ביהודה ושומרון ובעזה, מופעלת מקדמה בימים הקרובים בהתאם לגודל החמיכה ובאותו יחס שיש בתחום הקו הירוק.

לסיכום הפרק הזה רצוני לומר, שאני מקווה כי אם לאחד כל ההתייקרויות והספיגות נצליח לשמור על רמת הקיום הריאלית של שלושת העשירונים התחתונים - ובדרך כלל רמת החיים תרד ב-4%-5% - הרי הפער יצטמצם הפער ביניהם לבין שאר העשירונים, פרט לשני העשירונים העליונים, שההתייקרויות והספיגות לא יקטינו כמלוא נימה אח ורמת חייהם ולא ישנו את אורח חייהם, שזו בעיה בפני עצמה. למעשה בעיית הפער היא לא בין שני העשירונים העליונים לבין חחית הסולם אלא ביניהם לבין כל אלה שמחחיתיהם.

העשירון העליון הגיע ל-30% מההכנסה הלאומית.

היו"ר ח. גרוסמן:

נכון, אבל הפער בין שני העשירונים התחתונים ואפילו השלישי לבין העשירון

ש-הסעד מ. חזני:

השמיני יצטמצם.

אשר לבעיות יסוד: בידכם חוברת שהוגשה

לוועדת השורים.

א. נמיר:

הערה: בעמוד 2 של החוברת, פיסקה ג', נאמר: "במלחמת יום הכיפורים הגיע שיעור הסבל, הנפגעות והקזת הדם של יוצאי ארצות אסיה ואפריקה משיעור גבוה משהיה בכל המלחמות הקודמות". אני מציעה לכם להוציא פיסקה זו, לגנוז את החוברת ולהוציא אותה רק לאחר שתעברו עליה.

אח צודקת.

ש-הסעד מ. חזני:

אני רואה חמישה תפקידים מרכזיים בתחום שירותי הרווחה לאלתר, תפקידים שהם כפריצת דרכים לקראת העתיד, ובחברת זו, שתחוקן, יש קונקרטיזציה וכימות המסקנות הנובעות מקווי המדיניות. תפקיד ראשון: להחזיר לעובדי השירות הסוציאלי את הבטחון העצמי. אני מודיע לכם שעל ידי פירסומים בלתי אחראיים נוצר תסכול רב בין העובדים הסוציאליים. גם בזמנים קודמים סבלו העובדים הסוציאליים מתסכול, כאשר היו מדברים על סטיגמה, על צדקה, על קבצנות, שעה שהעובד הסוציאלי ראה לו למטרה לשקם את האדם, להחזיר לו צלם אלוהים ולא רק לתת לו צדקה - והרמב"ם אומר שהמלה "צדקה" נגזרה מ"צדק" ולא מ"טובה" או "חסד" - אבל בחודשים האחרונים גבר התסכול עקב העובדה שללא בדיקה מקצועית או בייקטיבית רוצים לגזור עליה על שירותי הסעד לפי המבנה הקיים. יש איפוא להוציא את העובדים מהתסכול, להחזיר להם את הבטחון העצמי, את האמונה וההערכה בעבודה הגדולה, המסורה והנאמנה שהם עושים, לפעמים חוץ כדי קבלת מכות.

תפקיד שני: העמקת הטיפול בכיוון חיזוקו של האדם ושיקומו, בנוסף להגדלת חמיכות הסעד. הבעיה מוחנית בגודל המשאבים שהחברה מעמיד לרשות השירותים הסוציאליים ושירותי הרווחה, בגודלו של הנחש שיועבר מצריכה פרטית וצריכה ציבורית פחות חיונית לצריכה חיונית לחלשים. על כך יהיה לנו מאבקים קשים עם משרד האוצר, ובצדק, לאור מה שאנחנו צפויים לו בתקציב 1975.

תפקיד שלישי: הגברת משפחת כוח האדם המיומן בעבודה הסוציאלית, תפקיד שתמיד ואינו אותו כדחוף ושדחיפותו עולה עתה כתוצאה מן הצרכים של חמיכה וסיעוד נפשי ושיקומי בנוסף על הבטחה ההכנסה. אפשר להמציא לכם חחית של השנים הקרובות - כמה עובדים סוציאליים יחסרו, כמה חסרים עכשיו, והם חסרים קודם כל ובעיקר במקומות הזקוקים להם ביותר, במוקדי המצוקה ובמושבים מרוחקים. חייבים להגדיל את המחנה בשטחי דרכים: בטוח הרחוק - על ידי הגדלת כושר הקליטה של בתי הספר לעבודה סוציאלית; בטוח המיידי - גיוס לשירות של בוגרי בחי ספר לעבודה סוציאלית. במשרד עורכים מפקד של כל בוגרי השנים האחרונות - ואיתרו כבוד אח רוב הכתובות - של אלה שאינם בשירות, של אלה שעזבו את השירות או מלכתחילה לא נכנסו לשירות. חוץ הזמן הקרוב נאחר את כל הכתובות, נפנה אל הבוגרים ששאלוץ.

שר-הסעד מ. חזני:

ואני אישית מוכן להקדיש הרבה מזמני כדי להיפגש עם כל אחד ואחד על מנת לדעת מה צריך לעשות כדי להחזיר אותו לשירות הסוציאלי, אם מדובר בתמריץ או אם בעבודה לחצי יום. אני מקווה ש הדבר ישא פרי, מה גם שכיום יידרש למשפחה מפרנס שני, חלקי או מלא, יותר מאשר חמול שלשום.

תפקיד רביעי: בדיקה מחודשת של כל שטחי הפעולה במערכת השירותים הסוציאליים, שמספרם מגיע ל-80 במערכת הממשלתית והמוניציפלית, ובדיקה מחודשת של יחסי הגומלין בין החלק הממשלתי והחלק המוניציפלי. כל זאת לשם יעול, העמקה והרחבת הפעולות לקראת חיזוק הטיפול הישיר בפרט, במשפחה ובקהילה. לשם זה אנחנו מרכיבים עכשיו כמה צוותות, קודם כל של אנשי מקצוע מובהקים, שיחננו לנו מודל של המבנה האופטימלי של המערכת לא על ידי החלטות מינהליות פוליטיות; אנשים מבחוץ, בלתי תלויים, אנשי אוניברסיטאות; צוותות משותפים של עובדי משרד מקצועיים ומינהליים בכירים, מנהלי לשכות גדולות לבדיקת הנוהלים בשטחי פעולה שונים. ויחסי מרכז-לשכח מקומית. אנחנו מבקשים גם לבדוק השוואות עם ארצות אחרות.

תפקיד חמישי; והוא ציפור הנפש של השירות הסוציאלי: מוכרחים למצוא את הדרכים הנאותות של שינוי במערכת היחסים של נוחן ומקבל פאסיבי, כפי שזה קיים לגבי חלק גדול או אולי הרוב של המשפחות, של הקשישים ושל הדור השני. השינוי צריך לבוא עכשיו, כשיש התעוררות חברתית. בסך הכל הובטח הקיום הבסיסי החומרי - ואני מתעלם כרגע מהפיתוח - על ידי תמיכה קבועה צמודה, על ידי חוספת לילדים ושורה של הטבות חומריות נוספות.

י. בארי: מה צריך להיות טיב השינוי במהות?

שר-הסעד מ. חזני:

אנחנו חייבים למצוא את השיטות הטיפוליות להבטיח השתתפות אקטיבית של הנתון במצוקה, וביחוד של הדור השני, בכל גיל שהוא, הנערך להבטיח את השתתפותו הפעילה למען חילוץ מן המצוקה. ויש מקרים רבים של מצוקה נפשית $\frac{1}{2}$ חסכול ולאן דווקא מצוקה חומרית. מציאת הדרך להפעלה האקטיבית, לאוטואמנסיפציה הסוציאלית, כפי שאנחנו קוראים לכך, מתפרש על פני שורה של שטחי פעולה מגוונים של הקהילה, של ועד השכונה, במאמץ חברתי להפעיל את הפרט ולראות את כל שכבות האוכלוסיה באזורי המצוקה - אפילו אינם נחמכי סעד - כשוחפים לקביעת צרכיהם או השירותים הדרושים להם ואופן נתינתם; לכוון את ההתעוררות החברתית לאפיקים קונסטרוקטיביים, לשלב את הפרט, הצעיר, המשפחה, הקהילה למאמץ משותף זה לא רק כדי לתת להם את הרגשת ססיפוק שהם שוחפים לקביעת הצרכים ומדיניות נתינתם, אלא גם כדי ללמוד מהם. לפעמים יש להם רעיונות טובים יותר מאשר למסגרות הממוסדות. וזה אומר: להפעיל יותר עובדים סוציאליים, לבקש מהם רעיונות, להגיע אל הנזקק מבחינת חברתית-נפשית ולא להמתין עד שיבוא. אני מחנך עכשיו פגישה עם ועדי השכונות בכל מוקדי המצוקה בארץ, על מנת לשמוע מהם ועל מנת להעמיד בכל ועד שכונה אדם אחד או שניים - מוטב אשה - שיידעו מה מתהווה בסביבה, מה כואב לאנשים, שיקשרו בינם לבין הלשכה ויאמרו מה טוב ומה לא טוב בלשכה. אני רוצה לקבל היזון חוזר לא רק דרך הצינוורות המינהליים הארגוניים של המערכת, אלא גם מהשכך של המשפחה במצוקה, שאפילו אינה זקוקה לתמיכה חומרית היא זקוקה אולי לתמיכה חברתית מוסרית, להדרכה, לייעוץ משפחתי וכיוצא בזה, לקלוט את הרשמים, את המחשבות וההצעות של אותם אנשים מהשכונות ומוועדי השכונות וגורמים אחרים כדי להסיק מהם מסקנות.

מ. ידיד:

היה טוב לו שר הסעד היה מקבל את פרוטוקול הישיבה האחרונה עם השר שם-טב, שקיבל לידינו כפקדון את משרד הסעד, והיה מודע לדברים שאמר, וכמו כן אם היה השר, שחזר לחפקידו ומשרדו, מביא בפנינו חוכמה יותר מלאה, אם כי ייתכן שהמסיבות גרמו לכך שצריך היום להתייחס לדברים אחרים.

המשרד הקיים כל כך הרבה שנים, מאז קום המדינה, הוא משרד החלי חיי שגרה ואיננו מוכן להתמודד עם בעיות קשות בפניהן אנחנו עומדים. שמחתי לשמוע מפי השר שהוא אכן מודע למצב ומציג לעצמו מספר תפקידים מוגדרים כדי לשנות נוהלים. דרושה רביזיה של המהלכות האגפיים ופעולות המשרד, כדי להתאים אותם לצרכי השעה והזמן. ככל שנקדים לעשות זאת, יזטב לכלל האוכלוסיה והחברה.

אשר לאוכלוסיית נחמכי הסעד: יש לי הרגשה שכיום החזקים הם המקבלים את חמיפת הסעד, ואילו החלשים יותר נדחקים הצידה ואינם מקבלים את המגיע להם. אני יודע שבעלי דוכנים בשוק הכרמל נמצאים ברשימת מקבלי הסעד.

זה מחדל של הלשכה.

היו"ר ח. גרוסמן:

מישהו גם נותן להם פתקאות ומפנה אותם.

א. נמיר:

אינני רוצה לעשות חשבונות מי נותן פתקאות, אבל הגיע הזמן לעשות רביזיה מדוקדקת בין המשפחות מקבלות הסעד, לגלות מיהן המשפחות הנזקקות באמת ומי מהמשפחות אינה נזקקת.

מ. ידיד:

בעיה שמפריעה למהלך העבודה התקינה של העובדים הסוציאליים היא העובדה שהם עובדי הרשות המקומית. ישנה התנגשות מחמדה בין רצון העובד לגייש עזרה ממשית לנצרך לבין המצב הכספי של הרשות. כשם שכיום המורים אינם עובדי הרשות המקומית, אלא עובדי המדינה, כך יש להגיע לכך שהעובדים הסוציאליים יהיו עובדי מדינה ולא עובדי הרשות.

נכון שתפקיד השיקום, שמנית בין חמשת התפקידים הראשוניים של משרד הסעד, צריך להיות נר לנגד עינינו, כי איננו רוצים להגיע למצב, שקיים היום, של דור שני ושלישי של מקבלי סעד. מבחינה זאת המצב לקוי, כי הרשות, שיש לה סכום מוגבל ורוצה לפתור יותר בעיות ככל האפשר, מקציבה למשפחה סכום כזה שאין בו כדי לשקם. אני מציע שהמשרד יפויש סכום כסף וצינני מדי שנה לקרן שתעמוד לרשות אותן לשכוח שאין בידן אפשרות לשקם משפחות בצורה נאותה.

בעיה כאובה היא בעיית המפגרים. קצב

העבודה של האגף לשירות למפגר איננו מדביק את הצמיחה הגדולה וחמיד ישנם מפגרים המחכים לסידור במוסד ואינם נענים. הייתי רוצה לדעת כיצד מחנך המשרד להתגבר על בעיה זו, מה גם שהרופאים טוענים שאחוז אחד מן הנולדים הם מפגרים.

אשר לנשירת ילדים מבחי הספר והדררות

צעירים.

בנשירה מבחי הספר דנה ועדת החינוך והתרבות, שוק אתמול הניחה מסקנות בנושא זה.

היו"ר ח. גרוסמן:

בחבורת נאמר בפרק של מדיניות משרד הסעד: "להבטיח את רווחתם של כל האזרחים על ידי

מ. ידיד:

שירותי יעוץ וטיפול לכל יחד מנער ועד זקן ולכל משפחה בישראל, כדי שתגיע לתפקוד תקין מבחינה אישית, משפחתית וחברתית". דבר זה דורש כוח אדם מרובה. דוברו כאן על איחור בוגרי בחי הספר לעבודה סוציאלית, אבל אפשר להגיע לכוח אדם גם על ידי הסבה מקצועית של בוגרי אוניברסיטה שסיימו את מדעי הרוח, מדעי המדינה ושאין עובדים.

אולי בחקופה זו זה עשוי להצליח, כי לא חתיה להם עבודה אחרת.

שר-הסעד מ. חזני:

באותו פרק של מדיניות המשרד נאמר בסעיף ה': "להשפיע על מדיניות הממשלה

מ. ידיד:

בחחוק הדיור, החינוך, הבריאות, העבודה והשכר". אחת יושב בממשלה, שהקדישה מספר ישיבות לנושא השיכון. מדוע לא תתאם עם שר השיכון, בחוקף תפקידך כשר הסעד, שחלק מאותה מדיניות שיכון שתוכר על ידי הממשלה תוקדש לצרכי משפחות זקוקות החיות בתנאים בלתי אנושיים, כדי לחסל את המגורים בצפיפות ובשכונות עוני?

אח זה עושה עכשיו ועדת השרים.

שר-הסעד. מ. חזני:

מ. ידיד:

בפרק "מגמות פעולה והנחות לקידום היעדים" שבחבורת, כתוב בסעיף 2, שתורחב רשת מעונות היום לגילאי 4-0. גם בענין זה הצרה היא שמקיימים שכונות גדולות, בונים מבנים מפוארים, אבל לא מביאים בחשבון שבד בבד יש להקים מעון בשכונה, בית ספר, כל אותם המוסדות הציבוריים. גם בחחוק זה צריך המשרד לא רק להגיש חוכנית יפה, אלא לדאוג לביצועה הלכה למעשה.

בהמשך נאמר: "יורחבו שירותי היעוץ לילדים ובני נוער לשם קידום ומניעת הדררותם, על ידי השלמת הצמדתם של עובדים סוציאליים ליד כל השירותים הקהילתיים לילדים החל מתחנת אם וילד, מעונות יום, גנים ובחי ספר ועד למסגרות בלתי פורמליות". כלומר, אותם דברים שדנים בהם בוועדת החינוך והתרבות נוגעים גם למשרד הסעד, ומוטב להקדים הפואה למכה, להקדים פעולות מנע כדי לא להגיע למצב הקיים היום.

מ. ידיד:

משפחה במצוקה: אומרים כי לאוכלוסיה הנזקקת מובטחת תמיכה בהתאם לשכר המינימום, שהוא כיום 680 לירות. לאור כל ההתייגרויות, כיצד מתכוונים להגדיל תמיכה זו?

מה תוכניתכם לחמש השנים הבאות בקשר לבחי אבות ומקומות לקשישים? כיצד אתם מתכוונים להחמוד עם בעיה זו ולהביא סעד אנושי ממשי לאותם קשישים, לאור העובדה שיש לנו אוכלוסיה גדולה מזדקנת?

ח. שמעוני:

השר נתן הרבה מאד חשובות לשאלות שהעיקר עלי. הוצון טוב, הכוונות טובות, אבל השאלה כיצד ליישם כל זאת במציאות, לאור הוכב ומבנה משרד הסעד ואיך הפונקציות השונות שבו. הייתי מפנה את חשומת ליבו של השר לראות אם המשרד בנוי לבצע את הייעדים שהצביע עליהם. אני על כל פנים, בהסתמך על העבר, מסופק כלשהו אם ניתן לעשות זאת.

אני רוצה להקדים ולומר דבר בענין של "עוני יבוא" והרגלי עבודה של עדות המזרח. עדות המזרח לא היו עניות בארצות חוץ. להיפך, כמעט בכל הקהילות הן היו מעל לממוצע. ואם לא מדובר על עוני פיסי, הרי שעבריינות או זנות היו תופעות יוצאות דופן בקהילות הללו, תופעות שהוקיעו אותן בחברה. או הרגלי עבודה: מי עובד במדינה הזאת, ממש, פוט לערביים? האם לא בני עדות המזרח? אותם מוצאים גם בתעשייה, גם בבנין. כל הדיבורים האלה והאחרים, שמישהו מפיץ אותם, אינם אלא דעה קדומה הרווחת בציבור והנחתה כיסוי לכל מיני מחדלים. התפלאתי לשמוע זאת מאדם שהוא כל כך נאור. אני מדבר על עדות המזרח, כי הן הקליינט היוותו גדול של שירותי הסעד, והייתי מציע לעצמנו שכל אחד מאיתנו יבדוק את הדברים גם מבחינת הרגלי עבודה וגם מבחינת עבריינות ועוני של יבוא.

סעד הוא צורך חיוני בחיים, אבל לצערי הרב לא יצו לעצמו שירות הסעד לא תדמית בעיני הפונים ולא מעמד בחברה הישראלית כשירות מודרני והפרחי. כאשר הממשלה מחליטה על מדיניות זו או אחרת ומחליטה על מתן אמצעים אלה או אחרים לנחמכי הסעד, נוצר בציבור הרושם שהממשלה עושה את שלה בכך שהיא מפזרת אמצעים לאלה שהם החלשים ביותר, מעין גמילות חסד ולא צורך פונקציונלי של החברה שלנו. גם משרד הסעד חוסר קצת לגיטימציה הזאת באדיקות שלו למסגרת ולא כל כך לעבודה הסוציאלית. הוא לא פיתח יעד של שליחות העבודה הסוציאלית בחברה.

לשיטה: לא בכדי מספר הפונים הוא גדול. אמר בשעתו המנהל הכללי של משרד הסעד, שאי אפשר להקטין את הקיצבה. נכון שאי אפשר להקטין את הקיצבה, להיפך - צריך להעלות אותה, אבל אפשר להקטין את מספר הפונים.

ש-הסעד מ. חזני: הצבעתי על דרך: שכר מינימום.

ח. שמעוני:

מספר הפונים הגדול הוא חוצאה של שיטה. ומהי השיטה? קל מאד לתת עזרה כלכלית. זה מובטח בחוק. קל מאד לעשות את השיטה הפונה שאינך יודע מה לעשות איתו, אבל קשה מאד להגיע לטיפול בנוער, לסידור ילדים, לחינוך, לסידור במוסד, והעובדה הסוציאלית מוצאת את עצמה פטורה מכל המועקה הגדולה על ידי כך שהיא מקציבה לפונה עזרה כספית. זה גם קוסם מאד מאד לפונה, כי קל יותר לקבל כסף, אם כי זה לא הפתרון הטוב ביותר עבורו, אבל כך הוא מבין את העניין, וגם זה נובע מן השיטה. אני חושב שמשרד הסעד לא ניצל את כל ההקצבות האנטי-בוסליות כדי להפנות את טיפולו לאפיקים יותר שיקומיים. פעם היה המשרד תומך בזקנים, וזו הייתה מעמסה על תקציבו; פעם הוא תמך במשפחות מרוגזות ילדים, ובנושא זה של ממ"י שחר אותן הביטוח הלאומי ממעמסה עצומה של עזרה כלכלית. לאחר ששוחרר ממעמסה זו היה מקום לכונן את עבודת המשרד למציאת פתרונות בסיסיים קונסטרוקטיביים יותר, אבל הדבר לא נעשה, אם כי ייתכן שיש איזו החלטה בענין זה.

בבעיה זו של יחסי גומלין עירייה וסעד, אני סבור שיש לתת יותר סמכויות ללשכת הסעד בעירייה, בניגוד למה שאמר חבר-הכנסת ידיד, אני רוצה שעובדי הסעד יהיו תלויים יותר בנשות המקומיות, המבינה את צרכי המקום, את צרכי האנשים במקום. משרד הסעד הוא דבר כללי, רחוק, וטוב שתיתן למחלקה לעבודה סוציאלית של המקום הגמישות, במסגרת הכללת של התקציב, להפנות את המשאבים בהתאם לצרכי המקום.

ח. שמעוני:

הפגם הוא בכך שהעובדים הסוציאליים בורחים מן הטיפול במשפחה שהוא עיקר הטיפול בפונה. נשארים בטיפול במשפחה עובדים מקצועיים למחצה, או שיעור התחלופה בין העובדים המקצועיים הוא מהגבוהים ביותר. לא משרד הסעד ולא גורם אחר עשו פעולה על מנת שטובי העובדים יהיו דווקא בטיפול במשפחה. גם החלוקה של האגפים אינה עונה על הדרישות, ומאז עזבתי את העבודה הסוציאלית ב-1962 כמעט לא השתנה דבר. העבודה הסוציאלית לא ניצלה, לדעתי, אח פיתוחה על ידי עבודה קהילתית, על ידי עובדי רחוב, על ידי עובדים סוציאליים. של בתי הספר כדי לאתרו את אלה שלא פנו אליה. היא ממשיכה להיות פאסיבית ומטפלת רק באלה שפונים אליה.

זו לא מדוייק. דווקא מחפשים את הנזקק. שר-הסעד מ. חזני:

בשדה שלי לא הרגשתי את זה. ח. שמעוני:

במקומות קטנים זה בולט יותר. שר-הסעד מ. חזני:

העובד הסוציאלי נמצא במבוכה, שהפילוסופיה של העבודה הסוציאלית לא הוציאה אותן ח. שמעוני:

מחוכה: את מי הוא מייצג - את הפונה או את הממסד? ד"ר יפה אמר לי פעם, שהיה לו פורה כושי בארצות-הברית, שהיה אומר: העובד הסוציאלי צריך להגיע למצב שייכנס לנעליו של הפונה, אבל לא יילך בהן. אבל את מי מייצג העובד הסוציאלי? ואנחנו זוכרים את החיכוכים בין העובדים הקהילתיים לבין עיריית ירושלים.

האסכולה של ארצות-הברית, שד"ר יפה בא ממנה, פשטה את הרגל. שר-הסעד מ. חזני:

לדעתי צריך משרד הסעד, יחד עם אוגון העובדים הסוציאליים, לקבוע עמדה בנושא זה, כי זהו ענין מוסרי אידיאולוגי של האנשים העוסקים בעבודה הסוציאלית. כל עוד לא תהיה לעובד הסוציאלי חשובה, הוא יהיה במבוכה ולא יפתח את הכישרים הסוציאליים שלו. ח. שמעוני:

י. בארי: גם בדברי השו, גם בדברי ד"ר קורץ וגם בחוברת חוזרים על החזון של מניעח דור שני ושלישי של נזקקים. מה נעשה בפועל עד היום ומה התוצאות של פרויקטיביזציה של אנשים, הוצאתם ממעגל הנזקקים והכנסתם למעגל הייצור?

2. ענין הייעול והחסכון, התאמת מנגנונים ומשאבים ליעדים ובדיקה שטחי פעולה: האם במרוצת השנים נעשתה בדיקה כזאת? האם קיימת אבטלה סמויה גם במשרד הסעד פרופר? מה דעת השו על הוצאת כל נושא הסעד מתחום הטיפול של הרשויות המקומיות?

למה אחת מתכוון - לאחריות הרשות המקומית או להשתתפות הרשות המקומית במימון? אם הכוונה למימון, הרי שערך לפני שלוש שנים היה סולם ובו 36 דרגות סיווג של רשויות מקומיות שקבעו את מידת השתתפות תקציב המדינה בתקציב השירותים במקום. מאחר שנוכחנו לדעת שכך אי אפשר להמשיך, הגענו לפני שלוש שנים לסיכום עם שר האוצר הקודם שיש לבטל את הסולם הקיים ושתקציב המדינה יכסה - גם ברשויות החזקות ביותר - 75%, ואילו הרשות המקומית תיתן 25%. השתתפות המשרד היא בלוסף לשירותים הכל-ארציים שנותן המשרד במישרין.

י. בארי: כוונתי להוצאה מכסימלית של נושא הסעד מתחום הפעולה של הרשות המקומית ולא מבחינה תקציבית. שר-הסעד מ. חזני:

לענין החוברת: בראש עמוד 2 כתוב: "יש מקום היום, יותר מבעבר, לטעון כי יש צורך להגדיל את הרווחה על חשבון הגדלת הצמיחה הכלכלית." אולי אפשר לומר זאת בשבדיה, אבל גם בארצות-הברית יש כיום מחשבה שניה בנושא זה. אני מציע למחוק גם את המשפט הזה, כי אם במדינת ישראל לא תהיה צמיחה כלכלית, גם רווחה לא תהיה.

זו השקפה. היו"ר ח. גרוסמן:

י. בארי: נכון, אבל לעניות דעתי אם לא תהיה צמיחה כלכלית, גם רווחה לא תהיה.

יש גם צד שני למטבע: אם מאוח אלפי אנשים יהיה חסרי מקצוע ומובטלים, גם

ש-הסעד מ. חזני:

צמיחה כלכלית לא תהיה.

נכון, אבל כשכתוב בחוברת "להגדיל את הרווחה על חשבון הגדלת הצמיחה הכלכלית"

י. בארי:

זה לא בדיוק מה שאתה אומר. עכשיו.

בעמוד 3, בסיפה של פסקה ה' כתוב: "תופעות אלה גורמות לכך כי גם קבוצות גדולות של שכירים בעלי הכנסה לא גבוהה מתחילות לחוש מצוקה, מאין להן מקורות כספיים נוספים לכסות ההוצאות הגדלות." הייחסי מציע להוציא את ההבחנה המשתמעת בין שכירים לעצמאיים, כי גם צור הוא שכיר.

אתה צודק.

ש-הסעד מ. חזני:

היו"ר ח. גרוסמן: אדוני השר, אמרת ששני העשירונים העליונים לא יורידו את רמת חייהם בעקבות הארועים האחרונים, ובכל הדיונים שהיו בימים האחרונים בקשר לפיחות ולצמצום הסובסידיות, בקשר להעלאת המחירים והידוק החגורה, אמרו כולם כי את העשירונים העליונים קשה לחפוש. אינני מתורכחת על כך, אבל אני רוצה להעיר הערה משמעותית ביותר: לפי השנתון הסטטיסטי על חלקו של העשירון העליון בשנים 1972-1974 מ-24% ל-30% מההכנסה הלאומית. אם אנחנו רואים ששני העשירונים העליונים מגיעים ל-45% מההכנסה הלאומית, הרי על ידי כך שאיננו מגיעים אליהם אנחנו איננו מצליחים לשתף 45% מההכנסה הלאומית בפתרון בעיות של נזקקות ואנחנו נשארים עם 55% אחוז בלבד של ההכנסה הלאומית. אני מוכחה לומר שאינני יכולה לקבל, שבקלות כזאת נפטור מלשתיף 45% בפתרון בעיות אלה.

בקשר למשפט המדובר ברווחה על חשבון צמיחה כלכלית: בשנים האחרונות, עד מלחמת יום הכיפורים, הגיעה הצמיחה הכלכלית עד 9% לשנה והיא הלכה יד ביד עם התעשרות. היה מי שפיחה תיאוריה שלא ניתן להגיע לצמיחה כלכלית מואצת - שאנחנו זקוקים לה - בלי התעשרות, וזו דעה נפוצה במדינה. כאשר אומרים: רווחה על חשבון צמיחה, כלכלית, הכוונה - כך אני מבינה - על חשבון התעשרות הברוכה בה, ולכן אני אומרת שזה ענין של השקפה.

כמה שנים אנחנו מדברים על כך שצריך להיות שכר מינימום כזה, שאדם עובד לא יצטרך להזדקק לסעד? ויש לי טענה למשרד הסעד על שזעקה זו לא באה ממנו, אלא מחוגים אחרים, לרבות העובדים הסוציאליים, שמשרד הסעד לא תמיד הלך איתם במאבקם. אני יכולה להסכים שלא תמיד היחה צורת מאבקם של העובדים הסוציאליים לרווחה של המשרד או לרווחנו, אבל הם לחמו על התשתית. כלומר, שאדם עובד צריך לקבל את מלוא הכיסוי לקיום מינימלי.

העייני בפרוטוקולים של ועדה זו בארבע השנים האחרונות וב"דברי הכנסת" של ארבע

ש-הסעד מ. חזני:

השנים האחרונות וחראי אם לא זעקנו יחד.

היו"ר ח. גרוסמן: אנחנו צריכים איפוא להמשיך ולשאוף ביחד, שפוזקקי הסעד יוצא כל מי שעובד ומסוגל לעבוד. וכאן אני רוצה לומר לחברת-הכנסת נמיר: אני לוחמת על מדיניות, אבל אינני רוצה שברוך לפתרון יותר ודיקאלי נשאיר בינתיים אנשים במצב של עליבות.

הצרה היא שאנחנו עוסקים רק ב"בינתיים" ולא במדיניות.

א. נמיר:

היו"ר ח. גרוסמן: גם את עוסקת ב"בינתיים" שעה שאת מטפלת במדיניות בעיקר בשביל אמהות נזקקות סעד. מדוע את עושה את זה? הייתמשי על הקו הגדול. אני לוחמת על הקו הגדול, אבל מוכחה לעשות משהו בינתיים. אני סבורה שאם במשחה נזקקת יש אי שכיח שאיננו עובד, אבל יכול לעבוד, ויש לו עשרה ילדים - מוכרחים לדאוג לילדאם

בזי שנים הם לא ידאגו לילדים שלהם? הבעיה היא הדור השני והשלישי של מקבלי הסעד.

א. נמיר:

אין ברירה אלא לעשות כמה דברים בעת
ובעונה אחת.

היו"ר ח. גרוסמן:

במוסדות לילדים ובני נוער אני רואה את
אחת מדרכי השיקום החשובות ביותר כדי לנחק אותה העברה של קבלת סעד
מדור לדור. אני טוענת נגד משד הסעד שהמערכת המוסדית כולה - במשך
שנים וגם עכשיו - איננה עומדת על רמה מספקת. יש יותר מדי מוסדות
פרטיים ללא פיקוח.

אין לנו מוסדות פרטיים.

מ.א. קורץ:

יש מוסדות פרטיים למפגרים ומוסדות
פרטיים לילדים עברייניים תחת פיקוח.

היו"ר ח. גרוסמן:

כל המערכת הזאת אינה תחת פיקוח אחיד ומספיק.

חלק מן השאלות וההערות של חברי הוועדה
הושמעו בישיבה הקודמת לאחר דבריו

א. נמיר:

הקצרים של שר הסעד הקודם. הייתי מבקשת מהשר שיקרא את הפרוטוקול, על
מנת שלא נצטרך לחזור על הדברים.

המדיניות הכלכלית החדשה מטרידה אותי
בדבר הקשור לכל החייחיות לנושא הסעד. קשה לי לראות כיצד אנחנו ניגשים
עכשיו לפיצוי המשפחות מעוטות ההכנסה שנפגעו, ושוב על ידי מתן כסף:
25 לירות מענק, 50 לירות מענק, 100 לירות מענק, או כל מענק שלא יסוכם.
הגישה הזאת של נתינת כסף היא הדבר המביא לשואה, הדבר הגדום לדור שני
ושלישי של מקבלי סעד.

מה שמדאיג אותי מאד - ואני מצטערת
שלא נגעו בנושא זה - הן תוצאות התוכנית הכלכלית החדשה לגבי השירותים.
באוגון אמהות עובדות סוגרים היום כיתות מעון, ואני חוששת שתוצאה
מתוכנית זאת לא רק שישארו פחות בתי-ספר, פחות מעונות, פחות בתי-חולים,
אלא גם הרמה תרד. יהיו פחות מורים, והמורים שיהיו לאותה אוכלוסיה
שאנחנו מדברים עליה יהיו פחות טובים. אינני מאמינה שנסיים את ענין
התוכנית הכלכלית החדשה בלי ירידה דרסטית בנושא שמו שירותים, וירידה
בשירותים, פיורושה בראש וראשונה ירידה בשירותים הנתינים לשכבות שעליהן
אנחנו מדברים. מבחינה חברתית חמור נושא זה יותר מן הירידה ברמת ההכנסה
לנפש באותה משפחה.

ומכאן לתוכנית היפה של המשד: החוברות,
המחשבות, הכוונות יוצאות מן הכלל, אבל העובדה היא שאנחנו יוצרים אצל
הציבור, ביחוד בתקופה האחרונה, אשליות שאין לנו אפשרות להתמודד איתן.
ועדת השרים לעניני רווחה יצאה בתוכניות, בחופים ובמחולות; משד החינוך
והתרבות הגיש תוכנית המסחמת בקרוב ל-140 מליון לירות, ושלושה רבעים
של התוכנית שהוגשה על ידי משד הסעד - במה שהספקתי לעיין - עוסקים
בנושאים אלה או אחרים שהוצעו על ידי משד החינוך והתרבות בחוכניתו.
אני לא מאמינה שתוכניות אלה תבוצענה, כי אני לא מאמינה שיהיה הכסף
לבצע אותן. לכן אני רוצה שנהיה ריאליים, שלא נדבר על תוכניות חדשות
שלא נוכל לעמוד בהן ולהתחיל בהן, אלא נראה איך בתוך המערכת הקיימת
אפשר לראות אחרת את הדברים ולקבוע קדימויות אחרות.

ואתחיל מן הנושא המרכזי והחשוב, כפי
שציננה גם אתה, אדוני השר - נושא העובדים הסוציאליים. אינני מאמינה
שמשרד הסעד או משד החינוך והתרבות או כל המשרדים - אפילו אם ייקראו
יחד משד לרווחה חברתית - יכולים להתמודד בענין של הבאת תוספת עובדים
סוציאליים. אני לא רוצה להיכנס למסכת של בתי הספר לעבודה סוציאלית
ולמה שאומרים האחראיים לעבודה הסוציאלית, שבתי הספר אינם מחנכים
עובדים סוציאליים לעבודה בשטח, שזו בעיה הרבה יותר כאובה מאשר הרחבת
בתי הספר. אבל אני רוצה לדבר על לשכה כמו זו שביפו, שצריכה לטפל
ב-4,500 איש ויש בה רק 7-8 עובדים סוציאליים. בחמש השנים הבאות לא
נוכל להתמודד עם הפער בין מה שיש ומה שצריך להיות. אני חושבת, לכן,
שקודם כל צריכה להיות יותר הידברות בין המשרדים העוסקים בנושא זה.

על משד הסעד להתרכז יותר במה שנקרא
פעולה מונעת במשפחות צעירות, להיכנס אליהן. על דור שני של נתמכי סעד
אין מה לדבר, אבל לפחות שלא יהיה דור שלישי של נתמכי סעד. אני אישית
שמחה על שחזרת, מן חזני, להיות שר הסעד, כי אני מכירה אותך ואת השקפת
עולמך ויודעת שיש לך אוזנים קשובות ורצון לשמוע ולעשות דברים אחרת.
לכן אני מציעה לך ולנו: נהיה ריאליים. אינני מאמינה בתוכניות חדשות.

אלה תוכניות ישנות שרק הודגשו.

ש-הסעד מ. חזני:

אבל לא יאשרו אותן. במסגרת הקיים יש לחלק אחת את העבודה ולקבוע עדיפויות יותר ריאליות מאלו שלפיהן אנחנו עובדים היום בשטח.

א. נמיר:

גם אני רוצה להביע שמחתי על שמר חזני חזר למשרד, מפני שיש לו לא רק אוזן קשובה, אלא גם גישה נכונה ונבונה, התענינות והבנה, ואני בטוחה שכל הוועדה חיהנה משיתוף פעולה איתך ועם משרדך.

מ. גז:

בקשר לתוכנית הכלכלית: הייתי רוצה לדעת מה מביאים בחשבון כאשר מדברים על סל המזונות של המשפחה.

ש-הסעד מ. חזני:

מדובר על סל הצריכה לא על סל המזונות.

למשל, לא כל נחמכי הסעד מקבלים סכומים עבור שכר דירה, חשמל ומים.

מ. גז:

הרבה מעבר לזה: גם לא נחמכי סעד מקבלים עבור שכר דירה.

ש-הסעד מ. חזני:

מ. גז:

אני מבקרת הרבה במשפחות מרובות ילדים ועניות בעיירות פיתוח וראיתי בהן ילדים

יפים ושמנים, אבל לאחר בדיקת דם התברר שהם סובלים מתת-תזונה בגלל הרגלי אכילה לא נכונים. הגיע הזמן שיהיו חחנות יעוץ למשפחות, בהן יעבדו אנשים שלמדו באוניברסיטאות את מקצוע התזונה, כדי להדריך את המשפחה לאכול את הדברים הנכונים. על ידי כך תשיג יותר חסכון ויותר בריאות. הדבר אמנם הובטח על ידי שר הבריאות לפני שלוש-ארבע שנים, אך דבר לא נעשה. היות ומדובר במשפחות מרובות ילדים, שחלקן גדול בין נחמכי הסעד, ייתכן שמשרד הסעד צריך להתחיל בפעולה זו, חוץ שיתוף עם כל הגורמים המסוגלים לתת לכך יד.

אני סומכת עליך כבוד השר, כמי שיושב בממשלה, שתחרום בהרבה ענינים על מנת שמשפחות מעוטות הכנסה לא ייפגעו מהתוכנית הכלכלית החדשה. אבל אני חוששת שגם משפחות שמצבן בינוני יפגעו. צריך לעשות פעולה מנע על מנת שאוהן משפחות לא תפולנה גם הן על שכמו של משרד הסעד.

היו"ר ח. גרוסמן:

נמשיך בנושא זה באחת הישיבות הקרובות.

הישיבה ננעלה בשעה 13.15